

2024-cü ildə Azərbaycanın ev sahibliyi ilə keçirilən COP 29 iqlim dəyişiklikləri ilə mübarizə sahəsində uzun illər davam edən qlobal səylərin ən əhəmiyyətli mərhələlərindən biri kimi tarixə daxil oldu. Bu konfrans həm təşkilati mükəmməllik, həm qlobal iqlim maliyyəsi ilə bağlı konkret razılaşmalar, həm də bərpa olunan enerji, adaptasiya, innovasiya və sosial inklüzivlik sahələrində əldə etdiyi nəticələrlə əvvəlki bir çox tədbirlərdən fərqləndi. COP29-un uğuru-nun əsasında dayanan əsas amillər onun həm diplomatik, həm iqtisadi, həm də ictimai müstəvidə real təsir yarada bilən qərarlarla zəngin olması idi.

Konfrans dünyanın müxtəlif çətinliklərlə üzləşdiyi bir dövrdə qlobal həmrəyliyi gücləndirməklə yanaşı, iqlim gündəliyinin gələcək onilliklər üçün əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirdi və yeni mərhələnin başlanğıc nöqtəsinə çevrildi.

COP29-un tarixə uğurlu tədbir kimi düşməsinin ilk səbəbi onun təşkilati səviyyəsi ilə bağlı oldu. Tədbirə dünyanın yüzlərlə ölkəsindən gəlmiş minlərlə nümayəndənin rahat və təhlükəsiz şəkildə iştirakı təmin edildi. Müzakirə zalları, işçi sessiyaları, analitik mərkəz forumları, gənclər və QHT platformaları ilə yüksək səviyyədə qurulmuşdu ki, müxtəlif sahələrin təmsilçiləri arasında koordinasiya və əməkdaşlıq heç bir çətinlik yaratmırdı. Konfransın logistikasının dəqiq planlaşdırılması və təşkilati işlərin səmərəliliyi beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən xüsusi qiymətləndirildi. Bu, COP29-u yalnız müzakirə meydanı deyil, həm də nümunəvi qlobal tədbir standartı kimi göstərdi.

COP29-un ən mühüm nailiyyətlərindən biri uzun illərdir qlobal siyasətdə ən ziddiyyətli və çətin məsələlərdən biri olan iqlim maliyyəsinin həllinə nəzərçarpacaq şəkildə yaxınlaşması idi. İnkişaf etməkdə olan dövlətlərin "yaşıl keçid", adaptasiya və iqlim risklərinə davamlılıq sahəsində maliyyə ehtiyaclarının qarşılınması artıq zərurət olmaqdan çıxıb, bəşəriyyətin ortaq öhdəliyinə çevrilib. COP29-da inkişaf etmiş ölkələr tərəfindən 2030-cu ilə qədər iqlim maliyyəsinin artırılması, köçürülmə mexanizmlərinin şəffaflaşdırılması və yeni fondların yaradılması barədə əldə olunan razılaşmalar konfransın ən böyük tarixi nailiyyəti hesab edildi. Bu qərarlar xüsusilə Afrika, Asiya və Latin Amerikasının iqlim problemləri ilə mübarizə aparan regionları üçün həyati əhəmiyyət daşıyırdı.

COP29-un qəbul etdiyi maliyyə öhdəlikləri heç də rəsmi sənəd olaraq qalmaq üçün deyil, konkret layihələr, texnologiya transferi, təlim proqramları və ekoloji modernizasiya üçün tətbiq edilə biləcək real resurslara söykənirdi. COP29-un uğuru-nun daha bir mühüm tərəfi bərpa olunan enerji və innovasiya sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi oldu. Konfrans enerji keçidi prosesində yeni istiqamətlər açdı və ölkələr arasında alternativ enerji texnologiyalarının tətbiqini sürətləndirəcək tərəfdaşlıqlar yaratdı. Günəş və külək enerjisi, hidrogen istehsalı və saxlanması, karbon tutma və istifadə texnologiyaları, enerji effektivliyi sistemləri kimi sahələrdə beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivələri konfransda real, tətbiq edilə bilən öhdəliklərə çevrildi. Bu təşəbbüslər bir tərəfdən qlobal karbon emissiyalarının

azalmasına töhfə verəcək, digər tərəfdən isə yaşıl iqtisadiyyatın genişlənməsi üçün böyük investisiya axını yaradacaq. COP29 təkcə iqlim diplomatiyası platforması olaraq qalmadı, eyni zamanda praktik enerji transformasiyası mərkəzinə çevrildi.

Konfransın qlobal miqyasda uzunmüddətli təsiri də diqqətləyiqdir. COP29-da qəbul olunan qərarlar dövlətləri 2030-cu il iqlim hədəflərini daha ciddi şəkildə həyata keçirməyə sövq edir. Paris Sazişinin məqsədlərinə uyğun milli planların yenilənməsi, emissiyaların azaldılması üzrə yeni strategiyaların hazırlanması və iqlim risklərinin idarə edilməsində beynəlxalq koordinasiyanın gücləndirilməsi konfransın gələcək onillikdə ən böyük təsirlərindən biri kimi çıxış edir. Beləliklə, COP29 yalnız bir beynəlxalq tədbir deyil, qlobal iqlim siyasətinin yeni mərhələsinin başlanğıcı kimi tarixə yazıldı. COP29-un uğuru planetin gələcəyə daha inamla baxmasına, dövlətlərin isə iqlim öhdəliklərini daha ciddi şəkildə yerinə yetirməsinə zəmin yaratdı. Bu tədbir iqlim diplomatiyasının tarixində xüsusi yer tutaraq, qlobal həmrəyliyin gücünü bir daha nümayiş etdirdi. Bu, həm də Azərbaycanın mühüm bir uğuru idi. Bu uğurun böyüklüyü Braziliyada keçirilən COP30 fonunda özünü olduqca qabarıq büruzə verir. COP30 iqlim konfransı Braziliyanın Para ştatının şimalında yerləşən Belem şəhərində 10-21 noyabr tarixlərində keçiriləcək. Burada çoxsaylı insidentlər tədbirə ciddi kölgə salıb. Məsələn, Belem şəhərində keçirilən BMT-nin iqlim konfransında yağanın baş verib, rəsmi tədbirlərin keçirildiyi binalardan biri alovlanıb. Yanğın altı dəqiqəyə nəzarət altına alınsa da, tədbir təşkilatçıları təhlükəsizlik məqsədilə bütün məkanı yeddi saat bağlamağa məcbur olub. Təhlükəsizlik personalı pavilyonları metal baryerlərlə qoruyub. Yanğın səbəbi ilə iştirakçılar danışıqları dayandırma-
lı, əşyalarını götürmək və pavilyondan uzaq otaqlara keçmək məcburiyyətində qalıblar. Bu hadisə COP30-un təşkilat və təhlükəsizlik sistemlərində bəzi çatışmazlıqların mövcud olduğunu göstərir. COP30 iqlim sammitində ənənəvi yerli geyim geyinmiş bir qrup insanın konfrans zalına basqın etməsi ilə etirazçılarla təhlükəsizlik işçiləri arasında qarşıdurma baş verib. Belə ki, rəngli tük baş geyimli onlarla insan zirvənin "Mavi Zona"ya hücum edib, bundan sonra mühafizəçilər onların qarşısını almağa cəhd ediblər. Etirazçılardan birinin əlində "Meşələrimiz satılmır" yazılmış pankart daşdığı bildirilir. Gözləniləndən fərqli olaraq, Braziliyada keçirilən COP30-a maraq da az olub. Bir çox

Qalmaqallı COP30 - Bakıdakı COP29-un möhtəşəmliyini bütün dünya gördü...

dünya liderləri konfransda iştirakdan imtina edib. Afrika Vətəndaş Cəmiyyətinin üzvləri isə ümumiyyətlə prosesdən kənar qalıblar. Onlar COP30-la bağlı təşkilati məsələlərdə ciddi çətinliklərlə üzləşdiklərini bəyan ediblər. Nəticədə, Belem Liderlərinin Zirvə Toplantısında az sayda təmsil olundu - cəmi 10 dövlət başçısı burada iştirak etdi, Bakıda isə 50-dən çox lider var idi. Azərbaycan paytaxtında keçirilən Liderlərin Zirvə Toplantısında qardaş Türkiyə, Özbəkistan və Qazaxıstan prezidentlərindən tutmuş Böyük Britaniyanın, Belçikanın baş nazirinə, Monqolustan, Boliviya, Mavritaniya prezidentlərinə və İordaniya Kralına qədər bir çox dünya liderləri bir araya gəldi. ABŞ bu il Belemə nümayəndə heyəti göndərmədi, halbuki keçən il Amerika nümayəndə heyəti Bakıdakı müzakirələrdə fəal iştirak etdi. COP30-da rekord sayda qalıq yanacaq lobbicisi iştirak edib, onların sayı 1600 nəfərdən çox olub. Bu lobbicilərin sayı, ev sahibi Braziliya istisna olmaqla, demək olar ki, hər ölkənin nümayəndə heyətlərindən çox olub. İkincisi, bölgədə yağan leysan yağışlar nəticəsində konfrans məkanını su basıb. Bir neçə xarici media orqanının məlumatına görə, bəzi nümayəndələr buna görə konfrans zallarına ayaqyalın girmək məcburiyyətində qalıblar.

Almaniya kansleri Fridrix Merzin COP30 iqlim sammitinə etdiyi səfərlə bağlı təhqiramiz şərh də yaddaşlardan silinməyib. Merz Berlində bildirib ki, onunla birlikdə səyahət edən jurnalistlər Belem şəhərini tərk edə bildiklərinə görə şadırdılar. Berlində keçirilən ticarət konfransında Merz rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətində heç kimin Belemə qalmaq istəmədiyini və hamının ayrılmağa şad olduğunu söyləyib. O, xüsusilə

onunla səyahət edən jurnalistləri nəzərdə tutub: "Xanımlar və cənablar, biz dünyanın ən gözəl ölkələrindən birində yaşayırıq. Keçən həftə Braziliyada mənimlə olan bəzi jurnalistlərə "Hansı-nız burada qalmaq istərdiniz?". Onların heç biri əl qaldırmadı ki,

biz Almaniya qayıtdıq". Braziliya prezidenti Lula da Silva kanslere şəhərin mədəni həyatı ilə tanış olmağı tövsiyə edib. Onun sözlərinə görə, Belem kəsibdir, lakin onun sakinlərinin qonaqpərvərliyi misilsizdir.

Nahid SALAYEV